

2 2

Het ergerde hem dat de politie niet als één man tegenover de bezetter stond!
Kon het nog maller? Hij wond zich op!
Maar... wat golfde die weg! En wat was dat plaveisel nu ineens glad zwart. Het was of hij op een gracht reed... Hij werd er bijna misselijk van!
Ze kwamen dichterbij!! Het groepje mannen!
Oh, hij zag het al. Het was Hobo, met in zijn kielzog de jongens.
“Ook wel van het soort” — né, een zoodje was het!
In één oogopslag herkende hij ze.
Zij groetten, hij groette terug.
Maar in zijn hart gloeide de afkeer!
En in zijn ogen broeide de haat!
Als ze nu voor hem stonden?
Met plezier zou hij ze de nek breken!
Zijn gedachten tuimelden.
“Tuig!” siste hij.
Toen was het voorbij.
Ook de weg golfde niet meer.
Hij zou toch maar eens bij Ottens vragen of hij ze wel had gezien.
Maar Ottens zei:
“Maar ik ruik ze aankomen, mijn s.o.s.-jes zijn al weg! Gelukkig!”
Hoelang zal ik dit nog volhouden? dacht Krijl.
Hij was 48, met zo oud als moeder toen.
Had ze het toen ook niet over misselijkheid?
Maar hij moest zijn bonkaarten kwijt.
De mensen rekenden erop!
Ze hadden dat bezwaar weggepraat van die bonkaarten.
Ze moesten hun mensen onderdak hebben.
De gezochten! De gevluchten!
En passant zelfs baby’s.
Want die waren er onderhand ook nog gekomen.
Baby’s was niet erg.
Daar waren schuilplaatsen genoeg voor.
Maar... wat al werd er gewaagd om bonkaarten en stamkaarten te krijgen?
’t Ging soms vreemd.
Maar het ging.
Gods molen malen langzaam.
Maar... ze malen!

Bitterheid ging er door hem heen soms,
als hij zag hoeveel en wat er gevraagd werd.
De ene mens voor de andere medemens.
En dan dat landwachters-zoodje.
Ook hier!
En die boot moest hij nog...
Hoe laat was het nu?
“Ottens”, zei hij,
“kun jij even voor mij dit wegbrengen?
Ik ben zó niet fit, zie er tegen op.
Je weet, ik moet die bootsmannen nog verzorgen.”
Je begint er vol enthousiasme mee,
maar als je al die schofterigheid meemaakt???
Man, je zou de boel er bij neer smijten.
En Gods water maar over Gods akker laten lopen...
Zo had Ottens de gelijkmoedige wachtmeester nog nóóit gehoord.
Hoelang was hij nu al de vuile zaakjes aan het opknappen?

3

Je begint er vol enthousiasme aan,
maar soms word ik er mismoedig van!
Man, je zou de hele boel erbij neer smijten
en Gods water over Gods akker laten lopen.
Zo had Ottens de gelijkmoedige wachtmeester nog nooit gehoord.
Hoe lang was hij nu de vuile zaakjes aan het opknappen?
O ja, bij het café nog.
Hij zuchtte.
Hoe krijg ik het klaar?
En Luuk?
Hoe zou het daar mee zijn?
Opstandigheid priemde door hem heen.
Voor een ander zorgen!
En zijn zoon zat in het kamp!
Ergens in Duitsland.
Waar?
’t Was er goed, heette het!
Volgens Hobo.
Als hij na bevrijding vastzat,
was hij met D-day er niet uitgepiekt,
dan zou hij hem ranselen!!!
Dat, waar hij een vijand van was,
zou hij deze “import” mee straffen.

Hij lag toch innerlijk met God en iedereen
overhoop?
Om het onrecht!
Hobo had hem niet bij zijn zoon gelaten...
Hij zou boeten!
Want de bevrijding was in aantocht.
Het hing in de lucht, evenals het voorjaar.
Zo kwam hij al prakkiserend bij Ottens aan.
Voor de zoveelste maal was alles naar wens
verlopen.
"Vrouw, heb je thee?" riep Ottens.
Als op een holletje kwam ze aanrennen.
'n Blaadje bij zich, met thee, hete melk
en een kop en beker erop.
Een ei ook nog, warempel.
"Slaap je wel?" zei ze.
"Hier."
Twee droge worsten liet ze in de
wachtmeestersuniformjaszak glijden.
Zag ze het goed?
Brandden er tranen in die ogen?
Hij, de beheerste politieman,
vocht hij tegen tranen?
Wat zag hij er vermoeid uit!
"Ga zitten", zei ze.
"Rust even."
Haar man zei:
"Wachtmeester, laat het je goed smaken.
Wij eten zo meteen.
Dan zal ik de bonkaarten bezorgen.
Eerst maar 58?
18 breng ik straks nog."

4

En als hij daar was opgepakt?
Hadden ze gezegd:
"Hier was 't misschien niet gebeurd!"
Misselijk, ellendig was het.
Morgen maar weer naar het huis.
Krul bracht een pakje naar het huis waar Luuk
was opgesloten.
Hij kreeg geen verlof om met hem te spreken.
Machteloos stond hij!
De deur werd voor zijn neus gesloten.
Op een afstand stond Hobo...
Krul dacht:
"Zal ik...?"

Hij hield de hand aan de revolvertas!
Snel dacht hij na,
terwijl hij terugliep naar zijn fiets...
Toen stapte hij op.
Keek om.
Geen Luuk.
Met alle krachtsinspanning trapte hij terug.
Dat was de derde keer.
Dit hield hij niet vol.
Né, de stem:
"Mijn genade is u genoeg."
God liet hem niet alleen worstelen...
Hoe lang was het geleden dat hij bad?
Lag hij niet met alles wat met Duitsland annex
was overhoop?
Zijn vrouw wachtte op hem.
Haar arm stak door de zijne.
Ze zeiden niets.
Ze wisten van elkaar.
De hoop was weer weg.
Aan zijn strakke gezicht zag ze het.
Eten hoefde hij niet.
Gelukkig dat de jonge boerin hem vaak
wat lekkers, wat voedzaams, toe kreeg.
Luuk werd na 4 weken op transport gesteld.
Arme jongen.
Hoe lang nog!
Die ellendige bezetting.
Zou hij het volhouden?
God wist het.
Het gaf rust...
maar tegelijk bleef de zorg om hun oudste.
Toen...
onverwacht als de moffen gekomen waren,
trokken ze weer weg.
15 april 1945.
Een zucht van verlichting en opluchting
ging door de harten.
Vooral voor hen
die rechtstreeks tegen de bezetter hadden
geageerd.
Evenals in '40 de spanning was
om hen die aan het front stonden,
was er nu angst rondom hen
die waren weggevoerd...
Hier kwam er één terug.
Daar!
Maar... geen Luuk.

5

Soms wie er faak mei syn tinzen fier fuort.
Hij hie se lizzen sjoen!
Dy deade kammeraten,
mei Dútse kriegs-kammeraten.
Mei elkoar...?
Parachutisten wiene dat.
Se wiene al dea
foar't se de grûn berikt hiene.
Want wêr't de boel yn takt bleaun wie,
dêr dienen de Nederlânske soldaten harren
plicht...
Mar wa't djipper troch tocht
en de minske mei syn siel der efter seach,
no dy hie it der te kwea mei.
Mar de tiid hâldt gjin skoft,
en as wy hjir yn Nederlân no tocht hiene
dat wy fan de prak ôf wiene,
dan hiene wy it wat al te optimistysk ynsjoen.
Want hjir yn Nederlân
bleau in besettingsleger...
Op in kear...
dêr wie Rike wer!
Anke nei de doar.
"Kom der yn, Rike", sei se.
Rike de klompen út
en mei om kofje.
Anke naam earst in kofjeseefke út 'e bak.
En knipers en elastyk en skoarpapier!
"Fanke", sei Rike,
"wat nimst in soad."
"Ja", sei Anke,
"as it ris krap wurdt, dan haw ik ek wat yn 't
hoal.
Ek haw ik wat jern kocht,
om foar dy lytse jonge wat te breidzjen.
Dy keapman sei:
keapje it no minske,
skielk is der net mear,
as it wurdt krap."
"Dat haw ik ek heard", sei Rike.
"Mar ik haw no noch wol foarried thús.
Ast noch naaijern of nulden of knopen hawwe
moast,
sis it my, dan sil ik it meinimme foar dy.
Want", sei Rike,
"ik wit no fan wa't do ien bist!

Jim mem joech my altyd thee.
En ik krige faak griente fan har mei.
En soms joech se my in boppest.
Ek wol ris in rok
en wol ris in sluchten broek foar Ruke."
En no wist Anke dan ek wer
wêr't dat moaie taft-siden bloeske fan mem
bleaun wie.
Dat hie se wei jûn, oan 'e doar,
sei se tsjin Anke.
Mem hie doe in moaie reade jurk makke
foar harsels en foar Anke ek.
Mar dat hie se net ferteld.
En doe't se sa sûnder kader rûnen
en dea yn ien neist elkoar sjouwden
(Joah mei syn beide maten)
doe joegen se harren,
op in ôfstân fan sa'n pear hûndert meter,
op 'e grûn del.
Dêr yn dat park,
ûnder de beammen.
Doe't se nei in hazeslipke wer troch rûnen,
"op zoek" neamden se it sarkastysk,
doe moasten se jonges fan harren kompré.
Dy namen harren mei nei in skoalle.
Dêr hiene se yn elts gefal wat mear maten
en in dak boppe de holle.
En gjin liken om de nacht by troch te bringen.

Uitleg:

Dit verhaal gaat over de oorlogsjaren en volgt een politiemann die innerlijk worstelt omdat hij moet meewerken binnen het systeem terwijl hij tegelijk mensen helpt die onderduiken of vervolgd worden. Hij regelt bonkaarten, schuilplaatsen en hulp voor gezochten, terwijl zijn eigen zoon in een kamp in Duitsland zit, wat hem veel verdriet en woede geeft. Het beschrijft de spanning, angst en morele strijd tijdens de bezetting, de hoop op bevrijding in april 1945 en het gemis van wie niet terugkomt, maar ook de solidariteit tussen mensen die elkaar in moeilijke tijden helpen.

3 Je begint er vol enthousiasme aan, maar soms wordt ik er ~~missie~~
~~moedig~~ van! Man je zou de hele boel, d'r by neer
 smijten in god's water maar over god's aller late
 loep! Zo, had Ollens de gelijk-moedige waachmeister
 nog nooit gehoord! Hoe lang was hij nu de vucle
 zachjes, al aan het opknappen? Opa, b. h. cafe? nog Julia
 Hij zuchtte. Hoe krijg ik het klaar. En Luuk? Hoe zou het
 daar mee zijn? Opstandigheid, priede door hem heen
 Voor een ander zorge! En ~~de~~ zoon, ^{zat} het kamp!
 Errens, in ~~de~~ ^{was} ~~de~~ ^{was} er goed, heette het! Volgens Hobo!
 Als hij ~~na~~ de berijding ^{was} ~~dat~~, (was hij met Vagag, ^{er} niet uitgepicht)
 dan zou hij hem Franselen!!! Dat, waar hij een vijand van was
 kon hij ~~de~~ import, "mee straffe...!! Hij lag toch innerlijk met loed
 en iedereen overhoop? Om het onrecht! Hobo, had hem niet by zijn
 zoon gelaten!... Hij, zou boeten! Want de Berijding was in aan-
 tocht. t Hing, in de luecht. Eren, als het voorjaar...
 Zo kwam hij al praktiserende b. Ollens aan voor de zoveelste
 maal, was alles naar wens verlopen, ^{mid. Frankin} ~~rom~~, heb je thi? riep Ollens
 Als, op een holletje kwam ze aanrennen! n Blaads, bij zich, met Thi
 hete melk, in n kopje beker er op. n Ei, tot nog warempel!
 "Slaap je wel?" ze ze! Hier! twee droge woesten liep ze in
 des waachmeesteris uniform-jas-zak, glijden. Zag ze het goed?
 Branden, er tranen in didogen? Hij, de beheerste pol man, rocht hij
 tegen tranen? Wat zag hij er ⁱⁿ moedent! Ga zitten, zei ze! ~~Je bent~~
~~Rust even!~~ Haar men zie; waachmeister, laat het je goed smake.
 Wij eten zo meten. Dan zal ik de bonkten brengen! Eerst maar B?
 ID breng ik straks nog! theg!

Denne m. ^{van} ~~me~~
 bei, moedigen ~~de~~
 nog weg, t gung
 mid, m. die ~~prende~~
 b.d. top. kast...

de waachmeister

5 ^{wie 'r fack!} ^{Den, wie er op 't} ^{slafvield.} ^{mei by tinnen}
siet soms mei syn tinzen fier fuort. "Hij hie se lissen
zjoen. Die delade, kammeracten, ^{met Duitse Kriegs-}
kammeracten, ^{Parachutisten, wene}
det! Hja, wene al dea foar t se de groun biricht hene
Hwent, mer t de boel yn-takt bliuwn wie, der diene
de Nederlânste soldaeten, harren Plicht...

Mar, hwa t djipper troch tocht, ^{en de mins mei een}
siel d'r efter beack, no die hie t er to kwa mei.
Mar de toid, hâld gjin skoft en as wij jir yn Neder-
lân, no tocht hene det wij, fen je prakke, ^{oa wene}
den hene wij, t hwet al to optimistisk, ^{yn 'e link!}
Hwent hjer in Nederlân, bliuwn een besettings leger.....
Op een kear, ^{der wie Rike - ~~hwa~~ wer!}

Anke, nei de doar! Kom d'r yn Rike, sei hja. Rike,
de klompen út en mei om kofje. Anke maem earst
een kofje sefke, út e bak! E'n knippers en ilestiek en
shoepompier. Fanke sei Rike, hwet nimst een soaf.
"Ja, sei Anke, as het es krap wird, den haw ek hwet
yn t foal. Ek haw ek hwet jern koft, om foar
de fytse jonge hwet fen to breidrjen.

Die keapman sei: "keppje t no, mijske, skielk is,
t er get mear, as het wirdt krap." Det haw ek
ek heart, sei Rike. Mar, ek haw no nog wyl
forrie thuis. As t nog nayjern of nullen of koper
hanwe moast, siz het my, den seil ek, het
mei nimme foar dij. "Hwent, sei Rike, ek wil
no fen, hwa as t do in bist. jin mem, joeth
my ek altyd thi. E'n ek krige jaek grante fen
har mei! En soms joech se my een boppeet!

U, wol 'r es een brok en wold 'r es een sluchte
broek foar Rike... En no wist Anke den ek, wer t
det moaije taft-siden blouske fen ^{mei bliuwn wie.}
"Det hie se wei joun, oan e doar," sei se ^{doeapinder} Anke! Hwa
hie do een moaije reade jurk makke foar barsels
en foar Anke ek! Mar, do hie se het forteld

- En doe t hja sa sûnder, kader rounen en
'dea ygrein, meist elkoar sjouwde
Joek, mei syn beide maeten ~~to~~ jecche se
harren, op een ofstân fen sa in pear,
hûnderd meter, op e grûn de l. d'êr
yn d'et park! Under e beamen!

Doe t se mei een hareslipke wer troch
rounen "op Zoek", neamen se t sareastisch
doe ^{moeten} ~~intdatsom~~ se jonges fen harren kompre!

Die neamen harren mei mei een skoalle
Dierhiene se yn elts gefâl ^{huel mear} matten, en
een dak boppe de holle. En gjin,

lyken om de nacht bei troch ~~de~~ bingeto
moaten

des wêson